

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Spannende tijden: opnieuw 'in dit verdomde lant'. Reizen naar West-Afrika.

Wal, M.J. van der; Doe, E. Van der; Moree, P.; Tang, D.J.

Citation

Wal, M. J. van der. (2008). Spannende tijden: opnieuw 'in dit verdomde lant'. Reizen naar West-Afrika. In E. V. der Doe, P. Moree, & D. J. Tang (Eds.), *Sailing Letters Journaal I. De dominee met het stenen hart en andere overzeese briefgeheimen* (pp. 34-41). Zutphen: Walburgpers. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/16300>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/16300>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

SAILING LETTERS JOURNAAL I

DE DOMINEE MET HET STENEN HART
en andere overzeese briefgeheimen

onder redactie van

Erik van der Doe

Perry Moree

Dirk J. Tang

met medewerking van

Peter de Bode

WALBURG PERS

*Sailing
Letters*

KB

Deze uitgave kwam tot stand in het kader van het project Sailing Letters van de Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

© 2008 Erik van der Doe, Perry Moree en Dirk J. Tang,
p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

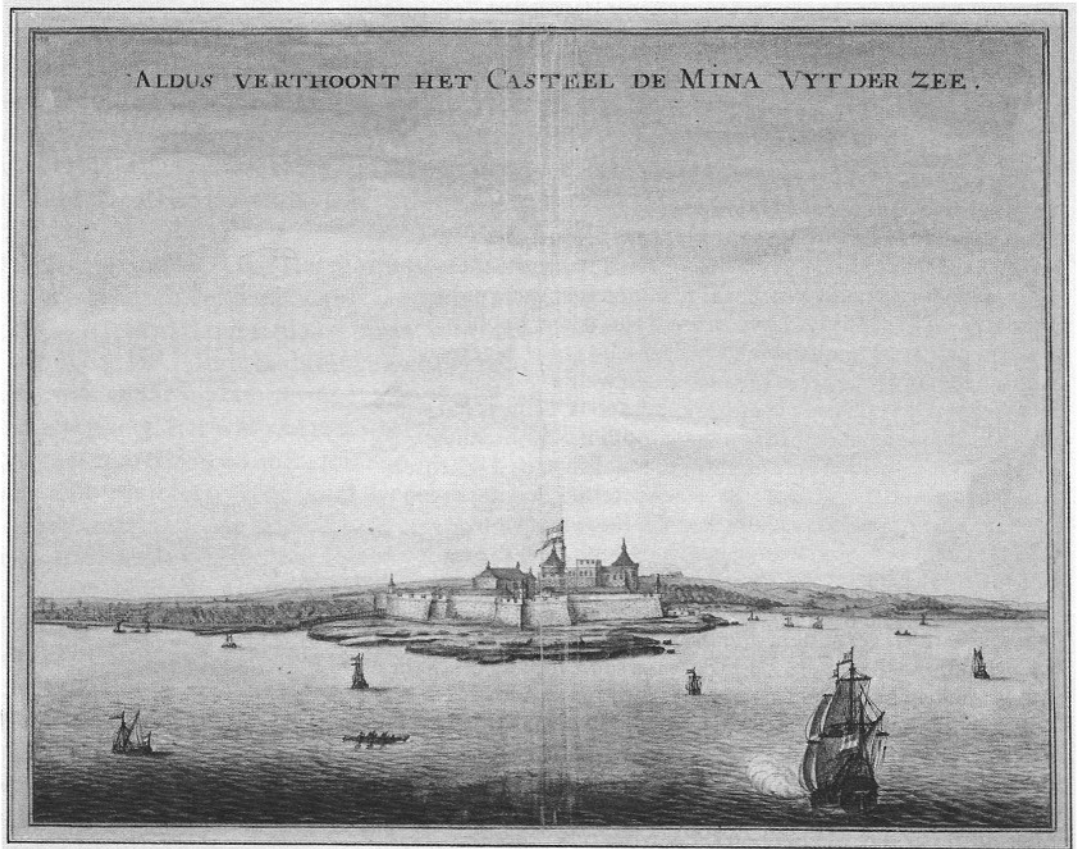
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351 zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

Omslagontwerp: Henk Wals, Lauwers-C, Nijmegen
Ontwerp binnenwerk: Zijwit [SvR], Rotterdam

978.90.5730.557.3
NUR 688

	WOORD VOORAF	9
	<i>Ewoud Sanders</i>	
	TEN GELEIDE	15
	<i>Jaap R. Bruijn</i>	
	VERANTWOORDING	19
	<i>Erik van der Doe, Perry Moree en Dirk J. Tang</i>	
	ZONDER VEEL SLAG OF STOOT	24
	Aantekeningen bij de kaapvaart	
	<i>Roelof van Gelder</i>	
	SAILING LETTERS	
1.	Een 'seer hartelijck verlangen'. Een korte, alledaagse brief uit 1664	31
	Brief van Pieter de Ruijter vanuit Hoorn, 12 december 1664	
	<i>Adeline van den Berg</i>	
2.	Spannende tijden: opnieuw 'in dit verdomde lant'.	
	Reizen naar West-Afrika	35
	Brief van Andries Vertolen vanuit West-Afrika, 17 april 1665	
	<i>Marijke van der Wal</i>	
3.	Volgens het boekje. Brieftheorie in een Amsterdamse brief uit 1672	43
	Brief van Lijsbet Goskens vanuit Amsterdam, 27 mei 1672	
	<i>Judith Brouwer</i>	
4.	'Weest gegroet mijn lieve vader'. Annetje Yochems leert schrijven	47
	Brieven van Annetie Yochems vanuit Holland, mei 1672	
	<i>Maria Patijn</i>	
5.	'Van lit tot lit gekapt'. Brieffragmenten over de moord op de	
	gebroeders De Witt	51
	Brieffragmenten uit Holland, augustus-november 1672	
	<i>Perry Moree</i>	
6.	Regenten in het nauw. Onrust in Hoorn tijdens het Rampjaar	59
	Brief van Otto Hinlopen vanuit Hoorn, 15 november 1672	
	<i>Frans R.E. Blom</i>	
7.	'In dit nieuwe jaar wensch ik mijn lieve man veel heijl en seegen'	
	Een achttiende-eeuwse nieuwjaarswens op rijm	67
	Brief van Hendrikie ten Broek vanuit Amsterdam, 31 december 1779	
	<i>Tanja Simons</i>	

Fort Elmina, halverwege de zeventiende eeuw. Tekening door Johannes Vingboons. (Nationaal Archief, Verzameling Leupe-Hingman, inv. nr. 619-75)

2. SPANNENDE TIJDEN: OPNIEUW 'IN DIT VERDOMDE LANT' | Reizen naar West-Afrika

Marijke van der Wal

Michiel de Ruijter herover de West-Afrikaanse bezittingen

Andries Cornelisz Vertolen, schipper van het West-Indische schip de *Eendracht*, heeft er spijt van dat hij niet langer thuis is gebleven. Hij bevindt zich op 17 april 1665 aan de Afrikaanse kust waar hij een jaar eerder overhaast was weggevaren op de vlucht voor Engelse oorlogsschepen. Dat gebeurde aan de vooravond van de Tweede Engelse Oorlog (1665-1667), toen een Engelse vloot onder admiraal Robert Holmes het eiland Goeree, fort Witsen in Takoradi en Kaap Corso veroverde en diverse Nederlandse schepen buit maakte. Alleen een aanval op Elmina, het handels- en bestuurscentrum van de West-Indische Compagnie (WIC) op de Goudkust (het huidige Ghana), werd afgeslagen. De WIC, die hiermee een enorm verlies leed, probeerde met de recente informatie van Vertolen de Staten-Generaal tot actie te bewegen. De 28-jarige schipper, in dienst van de Amsterdamse kamer van de WIC, legde een verklaring onder ede af over de Engelse agressie. Zijn ooggetuigenverslag werd op 21 juli 1664 aan de Staten-Generaal voorgelegd en dat leidt ertoe dat Michiel de Ruijter de geheime opdracht krijgt de Engelsen aan te pakken.

Voordat De Ruijter vanuit de Middellandse Zee aan de Afrikaanse kust arriveert, is Andries Vertolen begin september 1664 alweer uitgevaren. Pieter Jurriaans, bemanningslid op de *Eendracht*, meldt namelijk op 3 mei 1665 in een brief aan zijn vrouw Agnietje Jans, dat ze acht maanden onderweg zijn en nu voor Elmina liggen. Jurriaans doet ook verslag van De Ruijters activiteiten. Met succes zijn van oktober 1664 tot februari 1665 de verloren gegane bezittingen aan de kust van Afrika heroverd en zijn ook Engelse schepen met kostbare lading buitgemaakt. Daarna koerst De Ruijter richting Nieuw Nederland en het Caraïbisch gebied om daar de Engelsen schade te berokkenen. Voor de bemanning van de *Eendracht* is het onduidelijk wanneer zij weer richting vaderland zullen gaan, maar Vertolen schrijft aan zijn vrouw, Hillegont Alders, dat hij niet van plan is om lang 'in dit verdomde lant' te blijven. Hij mist vrouw en kinderen en wijst de functie van compagniemeester, die hem ter plekke door directeur-generaal Valckenburgh wordt aangeboden, beleefd af. Binnenkort zal hij waarschijnlijk naar Angola gaan, maar hij geeft aan bereid te zijn om zo nodig in de lagere functie van stuurman naar Amsterdam terug te keren.

Houd de kinderen toch zo veel mogelijk van de straat

Andries verlangt hevig naar berichten van zijn vrouw Hillegont, met wie hij op 22 november 1658 als een uit Rotterdam afkomstig 'vaergesel oud 23 jaer' in Amsterdam in ondertrouw was gegaan. Hij klaagt dat hij tot nu toe maar twee brieven van het thuisfront heeft ontvangen, brieven die een maand na zijn vertrek waren geschreven. Dat betekent dat hij een half jaar niets heeft gehoord. Toch zijn er inmiddels wel vier schepen uit het vaderland aan de Afrikaanse kust gearriveerd. Zijn huidige brief is de achtste

die hij zelf heeft gestuurd. Bijna wanhopig smeekt hij Hillegont om toch vooral te schrijven en elke gelegenheid te baat te nemen wanneer een schip vanuit Zeeland, Rotterdam of waar ook vandaan vertrekt. Immers, wanneer je hier 'in dit verdomde lant' berichten over de gezondheid van geliefden krijgt 'gaet [e]en mens sijn hert open'. Van zijn kant meldt hij dat drie neven het goed maken en dat Arent Joosten, de man van Hillegonts zus Trijntje, er redelijk aan toe is.

Bovenal drukt Andries zijn vrouw op het hart om hun twee kinderen in de vrese Gods op te voeden. Ze moeten ook naar school gaan om daar te leren lezen én schrijven! Dochtertje Lisbet wordt met name genoemd. Zij werd op 29 december 1660 als Lijsabet in de hervormde Noorderkerk gedoopt en moet dus ongeveer vierenhalf jaar oud zijn. Hun op 12 september 1659 gedoopte kind Margrieta is waarschijnlijk overleden, want op 13 april 1664 wordt Grietje (naamsvariant van Margrieta) ten doop gehouden. De eenjarige Grietje zal dus het tweede kind uit de brief zijn. Vertolen blikst vooruit wanneer hij zijn vrouw aanspoort om de kinderen hun (hervormde) religie bij te brengen en om Lisbet mee naar de kerk te nemen. Ook moet zij de meisjes zo veel mogelijk van de straat te houden, omdat ze daar alleen maar vuiligheid en onkuise woorden leren. Zij kunnen beter binnenshuis leren naaien. Hartelijk zegt Andries dat Hillegont de kinderen een zoen van hem moet geven: hij zal er haar wel duizend voor in de plaats geven wanneer hij terug komt.

Instructies voor het thuisfront

Religie speelt een serieuze rol bij Vertolen die bezorgd blijkt over het kennelijk niet zo godvruchtige leven dat Hillegonts vader, Aldert Cornelisz, leidt. Andries spoort hem aan dat te veranderen en zich te realiseren dat hij rekenschap moet afleggen over zijn leven. Naast instructies in de privésfeer krijgt zijn vrouw ook een flink aantal zakelijke opdrachten uit te voeren. Zij moet betalingen verrichten aan de heren Van Swol, Heereman en Amelant. Bij dat alles speelt 'bodemareij' een rol: het voorschieten van geld met het schip als onderpand. Hillegont wil zelf ook wel het fijne van het een en ander weten, want ze blijkt naar de precieze toedracht van de dood van bemanningslid Pieter Heyndericse geïnformeerd te hebben. Andries hoopt dat zijn brieven en 'hetgene daarbij is' goed zijn aangekomen. Hij heeft op allerlei manieren goud naar huis gestuurd. In het laatste gedeelte van de brief, dat Hillegont van de rest van de brief kan afscheuren, staat precies vermeld hoeveel pond goud zij bij diverse schippers kan gaan opeisen. Andries maakt duidelijk om welke personen het gaat. Sommige personen zijn te plaatsen zoals Govert Harss (Hermansz), schipper van de *Vergulde Tijger*, die op 10 januari 1665 bij Elmina arriveerde, en kapitein Jacob Cornelisz Swart van het schip de *Edam*, dat tot de vloot van De Ruijter behoorde. Swart was getrouwd met Barber Alber(t)s. Zij hadden in elk geval drie zonen Cornelis, Albert en Jacob, respectievelijk gedoopt in 1641, 1643 en 1645. Een van hen was kennelijk, samen met Andries en Hillegont, speelnoot (bruidsjonker of bruidsmisje) bij het huwelijk van Griet met Jelle. Hier wordt mogelijk bedoeld op het huwelijk van Jelle Pieters en Grietje Jans die hun kind Jaepie op 8 maart

1665 lieten dopen in de hervormde Oudezijdskapel.

Met de geldschieters moet Hillegont overigens voorzichtig omgaan: ze kan beter niet zeggen wat ze precies thuis gestuurd heeft gekregen. Al deze opdrachten geven aardig zicht op de praktische afwikkeling van zaken waarin de schippersvrouw een cruciale rol speelt.

Afloop

Bij Andries' brief zat waarschijnlijk nog een tweede epistel, bestemd voor de vrouw van Pieter Emeis (Emaus) van het tegelijkertijd bij Elmina geankerde schip de *Goeree* (zie de brief van Jan Cornelis, bemanningslid van de *Eendracht*, aan zijn vrouw Neeltje Pieters, gedateerd 3 mei 1665). Dat is hoogstwaarschijnlijk het door De Ruijter buitgemaakte Engelse jacht de *Spion* dat werd herdoopt tot de *Goeree*. Pieter Emaus en Margriet van Exel staan in de hervormde doopregisters te Amsterdam in de jaren 1659 tot 1665 met drie kinderen vermeld.

Helaas heeft Hillegont haar instructies nooit ontvangen. Ook heeft zij niet kunnen lezen hoe graag Andries weer naar huis wilde. Zijn brief en de brieven van andere bemanningsleden die op 3 en 4 mei 1665 werden geschreven, vielen in Engelse handen. Hoe lang is Andries Vertolen nog in den vreemde gebleven? Op 19 februari 1668 werd wederom een dochtertje Grietje gedoopt in de hervormde Noorderkerk. In een tijd van veel kindersterfte zal de oudere Grietje dus zijn overleden. Andries moet in elk geval half mei 1667 weer thuis zijn geweest.

Verder lezen

- L. van Aitzema, *Saken van Staet en Oorlogh, In ende omtrent de Vereenigde Nederlanden, Beginnende met het Jaer 1666*, Den Haag, 1670, deel v, p. 135, 2^e kolom - 136, 2^e kolom.
- P. Verhoog & L. Koelmans (red.), *De reis van Michiel Adriaanszoon de Ruijter in 1664-1665*, Zutphen, 2005 (2e dr.).
- A.P. van Vliet, 'Een vriendelijcke groetenisse'. *Brieven van het thuisfront aan de vloot van De Ruyter (1664-1665)*, Franeker, 2007, p. 18-45.

**Brief van Andries Vertolen vanuit West-Afrika aan zijn vrouw in Amsterdam,
17 april 1665¹**

Desen brief sal men
bestellen aen de eerbare
vrou[w] Hillegont Alders
woon[en]de over de Eenhoren-
slu[i]s in nommer twee
tot Amsterdam
>>

Looft Godt boven alle menschen.

Alderlie[f]ste vriendinne Hillegont Alders, Ick uwer *liefde* man²,
Andries Vertolen laet u weten als dat ick noch cloeck ende gesont
ben, Godt heb lof voor sijne genaden, hoppende dat het met u,
mijn alderlie[f]ste, en met onse twee lieve cinderen oock soo
is. Waer het anders, het soude mijn van herten leet wesen
om te hooren. Dat weet Godt almachtigh die een cender
der herten en een doorsoecker der nieren is. Voor[t]s, alderlie[f]ste,
laet ick u weten als dat [ik] twee brieven van u ontfangen
heb, daer ick u en onse cindere[n] en alle vrienden³ gesontheitjd
uijt verstont, dat mijn van herten⁴ lief om [te] hooren was.
Dese twee brieven waren een maent naer⁵ mijn vortreck geschreven.
Heb oock sedert geen brieven van u mijn alderlie[f]ste vornomen,
daer ick wel seer in ben vorwondert, want naer dien
teijdt wel 4 schepen uijt het vaderlant sijn gecomen, daer
[ik] niet eene brief⁶ mee heb gechregen. Ja, den lesten⁷ is wel
5 maenden naer mijn uijt het vaderlant vertrocken. Schri[j]ft
toch, alderlie[f]ste, met alle schepen, hetsij van Seelant oft
Rotterdam ofte daert maer soude mogen vandaen sijn, want
als men noch tijjdingh hoort, in dit verdomde lant, van
gesontheitjd, soo gaet [e]en mens sijn hert open. Ickselver
wensten wel dat ick dese reijs hadt laten varen en hadde noch
wat t[h]u[i]s gebleven om reden dat geen staet op is te maecken
wanneer ick sal t[h]u[i]s comen. Doch Godt cant haest⁸ veranderen
en ick sal in dit lant niet bli[j]ven, al soude [ik] voor stierman
t[h]u[i]s comen alst mogelick is. En den companiemester [= compagniemeester] is al[-]
hier doot en ick van den ginderael⁹ daertoe versocht ben
om hetselve waer te nemen. Heb het met fatsoen af[-]
gepraet om van u, mijn alderlie[f]ste, niet lanck te
bli[j]ven, want mijn hart soo seer naer u en onse twee
lieve cindere[n] verlanckt, dat mijn dunckt eens t[h]u[i]s
gecomen te wesen sulcken langen reijs niet meer aen te
vaerden daer men onder sulcke langen verbintenis staet.
Ghij schri[j]ft, mijn alderlie[f]ste, dat ghij wel eens weten
wout van Pieter Heijndricse die den 4[e] dach al is gestorven
naedat [ik] uijt Tessel hadde geweest. Heb u en de heeren¹⁰ een
brief denselven dach daerover geschreven met een schip
dat naer de Sont ginck. Vertrou[w] dat ghij se wel sult hebben
ontfangen en dit is mijn acht[st]e brief die ick aen mijn
lie[f]ste geschreven heb, hopende dat ghij de brieven en het[-]
gene daerbij is wel sult ontfangen. Behalven cappeteijn
Swart, [die] en heeft geen brief van mijn door oorsaeck dat [ik] niet
aen De Mijna¹¹ en was toen sij vortrocken. Hoopende hetgene

te soeken gaeft om'ts lijf dat anders dat mede in de oeffen
 dat het mocht comen gheboeg dat ont gaeft de broed bijds basel
 dat sij althijt moge vrees vrees voor een volij dat hadt
 hoes ghehad // alder listde brintde vinders tot de vrees van de stuit
 al't mogelijk is want gods stract anders niet en vrees geheet
 van alle vreeslijghheit en onbinnende vrees voor mansliet
 meijstend maer voor de vinders in kind te blinde en te lous
 vrees een vrouwe andacht is bij de mede sijng en lous in mijn
 alder listde An de belcherminghe goud met ont twee vinders
 vrees in en mijn een lous paligheloug vrees vrees en mijn
 bij in vrees gelyc even ges bij mal vinders en met vrees
 om'ts sijt vrees sijt dat tot vreeslijghheit maer vrees en
 tot grot maer ont. Van om'ts vinders goud tot althmet
 een lous voor vrees vrees en al't hie bij in gecom lous
 lous in vrees vrees in de vrees goud vrees niet mede van
 alle mijn lous vrees gomet vrees met lous vrees
 mijn vrees en in lous vrees al't vrees althmet een goud
 tot vrees van mijn ont vrees dat bij vrees goud tot
 vrees in de vrees vrees al't hie vrees een vrees
 ad lous vrees gaeft en met lous vrees lous vrees vrees

Andries Vertolen drukt zijn vrouw op het hart hun kinderen toch zoveel mogelijk van de straat te houden. (HCA 30/226-1)

ik] hem in handen hebbe gegeven wel sult ontfangen hebbende,
 [ghij] de bodemesiers¹² van mijnentwegen daervan [sult] betalen, maer
 van Pieter Heijndericse niet voor en alear dat ghi] 't alles
 hebt dat ick overstier. Sal per naeste¹³ brief u, mijn
 alderlie[f]ste, daer wel ordere in stellen.¹⁴ Het gout cunt [ghij] soo
 lanck bewaren, maer doet¹⁵ vooral de dingen van Jackop [af doorgehaald]
 Aersen af. [Ghi] cunt soo veel tot¹⁶ Van Swol vercopen; het is
 seer goet gout, het moet wel 78 gulden de bende¹⁷ kosten.

>>

Van Swol moet hebben hondert 22 gulden met bodemereij en
 al¹⁸, mons[i]e[u]r Heereman moet hebben 372 gulden met bodemereij
 en al. Sun[j]ier¹⁹ Amelant moet hebbe vierhondert en 88 gulden;
 dat is hetgene dat ick op bodemereij²⁰ heb mede genomen.
 Wat aengaet Pieter Heijndericse sult ghij nader ordere vorwa[-]
 chten want heb het niet [anders doorgehaald] alles durven avontueren.²¹
 Ghij en hebt met geen pratiens²² van de bodemesiers van
 Pieter Heijndericse te doen, alsoo²³ ick daer sorgh voor sal dragen
 en [ghij] hoeft ook niet te seggen wat ghij t[h]u[i]s gechregen hebt.
 Betaelt maer mijn dingen als ghij het gout van cappeteijn
 Swaert hebt en soo dat achter mochte bli[j]ve, dat Godt verhoede,
 dan en sult ghij niet betalen, alsoo de bodemereij van mijnent[-]
 wegen daerop loopt.²⁴ Ick en weet niet veel meer te
 schri[j]ven, dan²⁵ [ghij] sult het alles in de voorige brieven wel verstaen.
 Alderlie[f]ste, wat onse swager aengaet, is redeli[j]ck, het con wel
 beter sijn. Voor mijn, ick wensten wel dat hij te Amsterdam stont
 bij uwer liefde suster. Wat aengaet onse 3 neven Cornelis en Johanen en
 Steven is alles wel en wat Arent²⁶ aengaet, sal u dat mondelin[-]

ck verhalen. Vooral vergeet niet vriende[n]²⁷ en ouders van Arent[-] wegen te groeten en van mijnentwegen oock. Hier ein[di]ge van dese. Voor[t]s alderlie[f]ste reckom[an]de[e]r ick u onse twee lieve cinderen in de vreesse Godes op te brengen, school te laten gaen om te mogen leren lesen en schrij[ve]n, vooral sondaegs, ofte wanneer ghij in de weeck te cerken gaet, onse Lisbet Andries daer mede in te oeffene, dat het mochte come gebe[u]ren dat ons Godt de Heere beijde haelden, dat sij alteijdt mogen weten wat voor een reliseij²⁸ dat haer ²⁹ouders hebbe[n] gehadt. Alderlie[f]ste, hou[d]t de cindere[n] toch soo veel van de straet alst mogeli[j]ck is, want op de straet anders niet en wort geleert dan alle v[er]u[il]ighheijdt en ontuc[h]tte woorden voornamelij[ck] voor meijssiens.³⁰ Maer voor de cindere[n] in hu[i]s te bli[j]ve en te leren na[a]jie[n] dat een vrouwe ambacht is. Hiermede eijn[di]ge [ik] en bevele u mijn alderlie[f]ste in de beschermingh Godes met onse twee cinderen, die u en mijn een lanck, saligh leven wel verlene en mijn bij u weder gesont brengen, [zodat wij] bij malcanderen en met vre[u]gden onse tijdt versleijttten, dat tot saligheijdt mach strecken en tot grootmaeckene van onse cinderen. Geef se toch altemet³¹ een soen voor haer vader en als ick bij u gecomen sal wesen, sal der u wel du[i]sent in de plaet[s] geven. Voor[t]s niet meer dan alle mijn susters herteli[j]ck genacht³², Rensrone met sijn vrou[w], mijn moeder en uwer *liefde* vader en suster.³³ Vooral die toch altemet eens gelieft te vormanen van mijnentwegen, dat hij hem doch gelieft te begeven in de vreesse des Heeren, alsoo i[e]der dach een dach nader aen sijn doot gaet. En met sulcken ro[e]ckelosen leven te sterven, denckt wat een reckenschap van sonden hij sal moeten betalen, als hij voor het oordeel eens gecomen sal sijn en reckenschap [sal] geven van al hetgene op aerden geschiet sal sijn. Hopende met dese woorden sijn oude geest te vermurwe[n] en [dat hij] eene nie[u]we geest sal aendoen, dat ick noch eens mach vre[u]gde aen hem beleven als ick eens t[h]u[i]s gecomen sal sijn. Amen.

>>

Niet meer voor ditmael, vriendinne, dan Godt in genaden bevolen, die u met onse cindere[n] in lange gesontheijdt

gelieft te sparen eijndige,

uwer *liefde* man Andries Corneliss[-]
en Vortolen

[in de marge]

Den 17 april 1665, in 't jacht den Eendracht,
dat Godt bewaert

Voor[t]s, alderlie[f]ste, sal ick u voort verhalen van wie ghij eenigh gout sult hebben op te eijssen. Van cappeteijn Swart, die sijn soon spe[e]no[o]t met ons was toen Griet Jelle trou[w]den, gh[ij] hebt wel cennes aen hem,³⁴ daer moet ghij af eijssen vier pont gout dat hij van mijn heeft mede genomen. Schip[p]ler Govert Harss, daer³⁵ schipper van de Vorgulde Tiger, wel becent bij Dirck Pieterse, daer moet ghij af eijssen een half pont gout. Claes Jarassemis, schipper van de Jarassemis, woont vooraen in de Langestraet, daer moet ghij af [e doorgehaald] eijssen een half pont gout als sij t[h]u[i]s gecomen

sijn. Per brenger deses³⁶, genaemt Jaeckop, schipper van [de] hoecker³⁷, het is de schoonsoon van Claes Pieterse Wittepart³⁸, daer moet ghij mede een half pont gout af eeijsen. Toen ick dit schreef, sat ick en dochte³⁹ dat ick liever bij u was als hier in dit lant. Soo om vrochte⁴⁰ [dat] ick sal nu weder naar Angole⁴¹ gaen, soo ick niet beter weet. Dit onderste briefie cunt [ghij] van het bovenste afsc[h]e[u]ren. Soo teij alst jaer vorschene[n] is⁴², soo haelt mijn maentgelt op en gaet bij Mierengh die u behulpigh sal sijn.

Andries Vertolen

[in de marge]

Den 17 april 1665, in 't jacht den Eendracht, dat Godt bewaert

Alderlie[f]ste, gelieft desen brief te bestellen aen de hu[i]svrou van schipper Pieter Emeis [die] ijs uijtebaren met het schip Goeree.

1. HCA 30/226-1. Een eerste, diplomatische transcriptie werd binnen Wikiscripta Neerlandica gemaakt door drs. Netty van Megen. *Wikiscripta Neerlandica* is het transcriptieproject ter voorbereiding van het door NWO gefinancierde onderzoek *Brieven als Buit* dat op 1 september 2008 onder leiding van de auteur van deze bijdrage van start gaat aan de Universiteit Leiden.
2. Uwer liefde man: uw man (*uwe liefde* is een aanschrijfvorm).
3. Lees: familieleden.
4. Er staat 'hetten'.
5. Lees: na.
6. Er staat 'bries'.
7. Bedoeld wordt het laatst aangekomen schip.
8. Haest: weldra.
9. Van den ginderael: door directeur-generaal Jan Valckenburgh (1623-1667), van 1662 tot zijn overlijden in 1667 in Elmina voor een tweede termijn als directeur-generaal in dienst van de WIC.
10. Met 'de heeren' worden de bewindvoerders van de WIC bedoeld.
11. Elmina, Nederlandse post aan de West-Afrikaanse Goudkust.
12. Bodemesiers: geldschieters.
13. Naeste: volgende.
14. Ordere in stellen: opdracht voor geven.
15. Doet...af: handel af.
16. Tot: bij.
17. Bende: benda (of bendo) een hoeveelheid goud; een term die in de handel met West-Afrika werd gehanteerd.
18. Met bodemereij en al: met al het voorgeschotene, het geïnvesteerde.
19. Sun[j]ier: sinjeur, de heer.
20. Op bodemereij: op grond van de geldschietersovereenkomst.
21. Avontueren: wagen namelijk om alles nu te sturen.
22. Pratiens: praatjes.
23. Alsoo: omdat.
24. Alsoo de bodemereij van mijnentwegen daerop loopt: omdat mijn geldovereenkomst dat dekt.
25. Dan: maar.
26. Arent Joosten, de eerder genoemde zwager.
27. Lees: familieleden.
28. Reliseij: religie.
29. Haer: hun.
30. Meijssiens: meisjes.
31. Altemet: nu en dan.
32. Genacht: goedenacht.
33. En suster is interlineair toegevoegd. Het volgende 'Vooral die...' slaat op de vader.
34. Hebt wel cennes aen hem: kent hem wel.
35. 'Daer' is hier overtollig.
36. Per brenger deses: de brenger van deze brief.
37. Hoecker: hoekerschip.
38. Claes Pietersz. Wittepaert is te vinden in de Amsterdamsche doopregisters; hij was gehuwd met Meintje Otten.
39. Sat ick en dochte: zat ik te denken.
40. Vrochte: vrees.
41. Angole: Angola.
42. Soo teij alst jaer vorschene[n] is: zodra het jaar verstreken is.